

Kultur på tværs –

børnekulturen i det nye kommunale landsskab

- hvad vil kendetegne børnekulturen i de nye kommuner og hvorfor er der behov for at arbejde på tværs af kommuner og kunstarter

Af Per B. Christensen, Børne- og Kulturdirektør i Næstved Kommune og formand for børne- og kulturchefforeningen.

Socialforskningsinstituttet udgav for nylig en rapport i serien om, hvordan vi bryder den negative sociale arv. (*Social arv sammenfatning, SFI, 2005 Niels Ploug*)

Det fremgår bl.a. af rapporten, at de kulturelle forhold forstået som den påvirkning, der finder sted mellem mennesker i deres løbende omgang med hinanden, spiller en betydelig rolle i forklaringen af sociale forskelle. Økonomiske forskelle har selvfølgelig fortsat en betydning, men de kulturelle ressourcer spiller ifølge SFI en stadig større rolle for den enkeltes muligheder i samfundet.

Det understreger vigtigheden af, at vi stiller gode muligheder til rådighed for børn og unge. Derfor udbygger vi den tidlige indsats for sårbare børn gennem sundhedsplejerskernes, dagplejens og vuggestuens indsats og at vi følger op i børnehaven og skolen. Hertil kommer, at vores børnekulturelle arbejde skal fortsættes og udbygges. Det er vigtigt, at børn oplever glæden ved en god bog, et smukt maleri eller et godt stykke musik eller teater og at de selv får mulighed for at skabe.

Den børnekulturelle indsats skal være med til at styrke barnet og den unges identitet, det er vigtigt at barnet bliver klog på sig selv og at det møder et miljø som styrker og udvikler barnets fantasi og kreativitet.

Det er derfor at arbejdet med børnekultur er så vigtigt og at det udbredes. Det vil koste ressourcer på det korte sigt. Men pengene er givet godt ud.

I det følgende vil jeg beskrive, hvilke udfordringer børnekulturen og det børnekulturelle netværk står overfor i forhold til de nye kommuner, men først lidt om nogle generelle udviklingstræk vedrørende børn og unge i disse år.

Er vi på vej mod et parallelsamfund ?

Det er vigtigt, at personer der arbejder med børn og kultur , har en grundlæggende viden om aktuelle udviklingstræk vedrørende børn og familier i vort samfund. Tendensen til at stille krav og forventninger til skoler, institutioner, kulturtilbud og foreninger om tilbud, der er tilpasset det enkelte barn og den enkelte familie er fremherskende. Det præger også debatten om friere valg på hele børneområdet. Jeg tror, at dette er vilkår vi må acceptere og tage bestik af samtidig med at vi gennem vores tilbud og praksis prøver at skabe helhed og sammenhæng. Hvis ikke vi lykkes med det risikerer vi udviklingen af et parallelsamfund, hvor børn aldrig møder børn, der er forskellige fra dem og som har et andet familiemønster og en anden baggrund.

Vi skal skabe tilbud – også på børnekulturområdet – der sikrer sammenhængskraften og hvor alle børn møder den gode fortælling, det enestående billede, får lov til at synge og være sammen om kulturen – og det den giver til os som mennesker og det fællesskab som vi alle indgår i.

Det sidste udviklingstræk jeg vil fremhæve i den korte indledning er samfundets og ikke mindst politikernes krav om , at vi skal kunne dokumentere , at vores indsats på det børnekulturelle område flytter noget i praksis. Det er ikke *nok*, at vi synes noget er godt. Vi skal kunne dokumentere det således at vi får belyst hvori det gode består samt hvilke processer der virker understøttende for udviklingen af det børnekulturelle område. Derfor skal de børnekulturelle aktiviteter og de tværgående ditto udsættes for løbende evalueringer og vi skal generelt arbejde med brugerundersøgelser på området.

Dette skal sikre at der sker en udvikling af det børnekulturelle område - og at der følges op på strømninger og tendenser således at det bliver et supplement til samfundets øvrige udvikling.

Børnekulturen på vej i de nye kommuner

Vi flytter os i disse måneder fra et kulturelt landskab til et andet. Det er i den sammenhæng vigtigt at få videreført de aktiviteter, der fungerer og dur på børnekulturens område samtidig med, at der igangsættes nye aktiviteter i de nye, større og mere ambitiøse kommuner.

Det er værd at hæfte sig ved, at næsten alle kommuner prioriterer kulturen højt i deres vision for den nye kommune. Nu skal visionerne blot følges op af praksis.

Jeg har tidligere gjort mig til talsmand for, at kulturen – det være sig børnekultur, kulturcentre, biblioteker, musikskoler, folkeoplysning - har en enestående chance for at blive lige præcis det, der binder de nye kommuner sammen. Sammenhæng mellem de forskellige institutioner, skoler og foreninger kan skabe røde tråde i børnenes og de unges liv og hverdag. Sådanne røde tråde kan også med et lidt gammeldags ord kaldes dannelse. Hvilke værdier og hvilket samfunds- og kultursyn skal børnene møde, når de bevæger sig gennem de mange tilbud? Her kan og bør kulturen være det, der giver børnenes hverdag en ekstra dimension – en fælles ånd så at sige. Derfor skal kulturlivet have en tæt tilknytning til børne- og ungeområdet.

Musikskoler, dramaskoler, museer og andre børnekulturelle tiltag vil kunne være med til at kvalificere indlæringen og give børn og unge mulighed for selv at skabe og bidrage til kultur. På den måde bliver dannelsesbegrebet ikke noget fjernt og finkulturelt. Det bliver nærværende, fordi det indgår som en aktiv del af hverdagen.

Aldersgruppen mellem 12 og 18 år har vi haft for lidt fokus på. Der er mindre tiltag omkring for eksempel talentundervisning, men vi skal fastholde og udvikle kulturtilbud også for denne gruppe. Det er en opgave for den kommunale Ungdomsskole, for musikskolen og for de statslige ungdomsuddannelser, for kunstmuseerne, egnsteatrene og for de musikalske grundkurser i et samarbejde med vores folkebiblioteker, kulturkonsulenter og ikke mindst mere uorganiserede grupper blandt de unge, f.eks unge kunstnere, musikere, musikgrupper. Det er vigtigt, at der for talentmassen blandt de udøvende unge i kommunerne iværksættes aktiviteter mellem amatørniveauet og det semiprofessionelle og professionelle miljø.

Et andet område, der fortsat trænger til et løft er den kulturelle dimension i skolen. Det tværfaglige samarbejde mellem skolens dansklærere, musyklærere, historielærere, billedkunstlærere og de udøvende kunstnere skal have en saltvandsindsprøjtning. I en tid, hvor der er fokus på folkeskolens faglighed er der også behov for at sætte spot på skolens almindennende, kreative og skabende dimension.

Et forslag kunne være at sikre en organisationsmodel som understøtter samarbejds miljøet mellem de forskellige kulturinstitutioner, institutioner og foreninger, som har til opgave at sikre den røde tråd samt overgangene mellem barn, ung og voksen.

Børnekulturens netværk skal være opmærksom på, at der er meget stor varians i satsningen på det børnekulturelle arbejde i de nye og amter. Netværket har således en stor opgave med at få de

bedste aktiviteter fra amterne overført til det nye kulturelle landskab. På det kommunale område bør det være en ambition, at alle 98 kommuner får en ansvarlig for det børnekulturelle arbejde. Enten i form af en konsulent eller en anden ordning.

I de kommende år skal børnekulturens netværk derfor være meget synlige i det kommunale landskab, som fødselshjælper, igangsætter, forslagsstiller og med de konkrete aktiviteter i fokus.

Børnenes kommune

Fremtidens kommuner skal være borgernes indgang til den offentlige sektor. Det skal også præge arbejdet på børneområdet og de børnekulturelle aktiviteter skal bidrage hertil. Jeg mener, at kommunerne bør have følgende sigt punkter i den sammenhæng:

Helhed og sammenhæng

De nye kommuner skal have fokus på, at der er helhed og sammenhæng i tilbudene til børnene, at der er nærhed til og kvalitet i tilbudene. Sammenhængen betyder, at der på det børnekulturelle stilles krav om, at der samarbejdes mellem forskellige kunstarter og at der samarbejdes mellem børnekulturinstitutioner og institutionerne på det øvrige børneområde.

Demokratisk bæredygtighed

De nye kommuner skal sikre løbende dialog med borgere, brugere og borgergrupper. Der skal tænkes i nye former for borgerinddragelse. Kommunen skal også sætte rammer, der bidrager til, at civilsamfundet deltager i opgaveløsningen og at de ansatte, som en særlig ressource, løbende får medindflydelse på kommunens udvikling. På det børnekulturelle område betyder det bl.a., at foreninger og kunstnere skal inddrages i samarbejde og at børn skal opdrages til demokrati, høres og involveres, der hvor det er relevant. Som det fremgår af det tidligere Børnekulturråds anbefalinger skal: "børnenes medindflydelse i hverdagens forskellige aktiviteter styrkes og struktureres. Børn og unge bør have mulighed for at blive inddraget i fastsættelsen af børne- og ungepolitikken gennem demokratiske processer, der er tilpasset de aldersgrupper, politikken vedrører.

Børn er eksperter i deres eget liv og skal behandles som kompetente individer derfor er det en stor udfordring at medinddrage børnene og turde give dem indflydelse på eget liv og egne valg.

Børns og unges egen viden og forståelse skal øges gennem engagement og medinddragelse.

Børn er forskellige og deres forskellighed skal opfattes som en ressource og ikke som et problem. Kunsten og kulturen og de oplevelser og aktiviteter, der kan tilbydes inden for dette område, medvirker til at understøtte og udnytte denne forskellighed." *Forslag fra Kulturrådet for børn, 2002*

Gennemskuelighed

Tilbud og organisation i de nye kommuner skal være overskuelige for borgere, politikere og ansatte. Det skal være klart, hvordan arbejdsdelingen er i organisationen. Borgerne må ikke være i tvivl om, hvor de skal henvende med deres forslag og ideer. I forlængelse af kommunalreformens kontekst skal der arbejdes med evaluering, dokumentation, udvikling, dialog, kommunikation og både fagligt og tværfagligt og på en måde, der giver mening for såvel voksne som børn.

Faglig bæredygtighed

Der skal skabes et fagligt udviklende aktiviteter på børnekulturområdet. Der skal være respekt for faglig kompetence og for armslængdeprincippet. Alle kommuner kan ikke lancere alle tilbud på kulturområdet. Derfor skal kommunerne samarbejde herom. Børnekulturens netværk kan måske spille en rolle, som netværksskaber i denne sammenhæng.

Udvikling

De nye kommuner skal prioritere ressourcer, således at der kan udvikles nye aktiviteter på børnekulturområdet. For at udvikle disse aktiviteter skal der samarbejdes om udvikling på tværs i organisationen og i forhold til omverdenen. F.eks mellem byplanafdelingen og børnekulturkonsulenten omkring kunst i det offentlige rum eller mellem uddannelsesinstitutioner, kunstnere og børneinstitutioner. Udvikling må ikke ses isoleret. Der skal være sammenhæng mellem udvikling og drift, således at udviklingsaktiviteterne også bliver bæredygtige på sigt. Dette gælder både for de pædagogiske lærerplaner i daginstitutionerne, folkeskolens mål og rammer, uddannelsesinstitutioner samt det lokale forenings og kulturliv.

Kulturaftaler med mere dynamik

Jeg har tidligere nævnt, at alle kommuner heller ikke vil kunne alt på kulturens område efter 1. januar 2007. Derfor skal der arbejdes med kulturaftaler på tværs af kommunerne. Men aftalerne skal have mere dynamik end de aftaler vi har set i det kulturelle landskab i de senere år.

De første "generation" af kulturaftaler gav en masse, ikke mindst til kulturen i mindre kommuner og i de amter, hvor man hidtil ikke have investeret i kultur. De gav således en saltvandsindsprøjtning.

Men de senere generationer af aftaler er efter min opfattelse blevet for meget skrivebordsarbejde og med for lidt konkret indhold.

De nye aftaler bør give mulighed for, at de kommuner, der har ambitioner på kulturområdet kan samarbejde – også selvom disse kommuner ikke ligger geografisk ved siden af hinanden.

Herudover skal der kunne indgås aftaler med nogle kommuner f.eks. på museumsområdet og med andre på billedkunstområdet, således at vi vil se en mangfoldighed af aftaler.

Jeg håber, at Kulturministeriet vil åbne overfor sådanne modeller.

Det tværkulturelle samarbejde på børnekulturområdet.

Det er vigtigt, at aktørerne på det børnekulturelle område giver politikere og forvaltninger ejerskab til området. Der skal iværksættes et arbejde med formuleringen en børnekulturpolitik, som starter med et blankt papir, så alle stilles lige. Det kan være et mål for 2007.

Ejerskab, mål ,og handling er kodeordene for det fortsatte udvikling af det tværfaglige samarbejde på børnekulturområdet.

Samarbejdet bør have følgende "obs"-punkter set fra en forvaltningschefs stol:

- Målsætning og noget konkret at samarbejde om. Samarbejdet må bygge på en målsætning, som er fælles for parterne. Hvor specifik målsætningen kan være, må bero på en vurdering i det enkelte tilfælde, men devisen må være, at jo mere specifik en målsætning, des mere interesse og engagement. Interessen og engagementet er ligeledes afhængig af, at der arbejdes med noget konkret. Et specialiseret samarbejde med differentiering af målgruppe kan være en måde at honorere kravet på.

- Politisk accept. Det er vigtigt, at der skabes synlighed og accept for samarbejder på politisk niveau, hvilket vil give samarbejdet handlekraft.

- Ledelsesansvar. Det er vigtigt for samarbejdet, at ansvarsfordelingen er klarlagt, herunder at arbejdsdeling, initiativpligt mv. er synliggjort.

- Økonomi og personalemæssige ressourcer. Det er vigtigt, at sikre afklaring om økonomi og ressourcemæssige forhold i øvrigt.

- Omstillingsparathed og smidighed. Det er vigtigt, at det tværkulturelle samarbejde kan tolerere forandringer indefra og udefra. Samarbejdet må ikke bryde sammen ved opdukken af nye eller forandrede opgaver eller krav. Det er endvidere vigtigt, at samarbejdet kan yde en indsats, som er så fleksibel, at den kan honorere kravet om en individualiseret indsats.

-Kulturel tolerance. Samarbejde skal bygge på en gensidig respekt for parternes forskellige fagligheder og kompetencer. Det er vigtigt, at parterne har forståelse for hinandens rolle i samarbejdet.

Afrunding

Jeg vil opfordre de nye kommuner til at udvikle strategier for det tværkulturelle børneområde i de kommende år.

De nye kommuner bør:

- formulere mål for det børnekulturelle område,
- sikre at en børnekulturkonsulent eller lignende følger op på mål og iværksætter aktiviteter
- iværksætter børnekulturelle aktiviteter på tværs af kunstarter og kommuner
- udvikler den kulturelle dimension i dagtilbud og på skoler
- sikrer at der også iværksættes aktiviteter for de 12-18 årige og
- sikrer at det børnekulturelle også tænkes med, når der formuleres kulturaftaler.

Jeg ønsker børnekulturen gode vækstvilkår i de kommende år

Forfatteren har været børne- og kulturdirektør i Næstved siden 1998 og formand for børne- og kulturdirektørerne på landsplan siden 2001. Han har tidligere været kontorchef og udviklingschef i Storstrøms amt. Herudover er han formand for Undervisningsministerens videnscenterpanel for CVU'erne.

Faktaboks: Et konkret eksempel : Arbejdet med børnekultur i Næstved

I min egen kommune, Næstved, har vi forsøgt , at leve op til det tidligere børnekulturråds og det nuværende netværks målsætning om "at kunst og kultur ikke kommer af sig selv. De skabes og præges af mennesker, og børn er første led i den vigtige proces at videregive et samfunds kulturelle grundlag.

.....at kunst og kultur skal være en del af den enkelte institution, skole og klub. Der skal gives plads til flere og andre kunst- og medieformer udover dem, som præger billedet i dag. Børn skal have mulighed for at møde både den kunst, der er forankret i deres lokalområde, og den kunst, som er landsdækkende tilbud.....

....at kunst og kultur skal skabes sammen med børn og unge, hvor de selv indgår aktivt sammen med voksne, der kan og vil....

.... at tilbyde børn kulturoplevelser af høj kvalitet i hverdagen stimuleres børn og unge til selv at være skabende...

...at have voksne, der omgiver børn og unge har et ansvar for at fokusere på barnets stærke sider og opmuntre til at turde give sig i kast med nye udfordringer..."

Vi har i de seneste 5 år forsøgt at leve op til disse intentioner for børnekulturen i Næstved gennem:

- 1 ansættelse af en børnekulturkonsulent, der har udviklet området på forbilledlig vis, fordi hun på samme tid har haft kendskab til kommunens institutioner på børneområdet og kulturområdet.
- 2 Etablering af et børnekulturhus, der kan favne en række af de kreative processer for og af børn,
- 3 Vedtagelse af forskellige politikker – børn - og ungepolitik, et værdigrundlag for arbejdet med de 0-18 årige , en kulturplan og en handlingsplan for kultur.
- 4 Etablering af en tværkommunal og tværkulturel kulturskole,

- 5 Et fælles "brand" for børnekulturen i Næstved i form af børnekulturfiguren "Næssi".
- 6 At etablere kursusforløb for de voksne professionelle vedr. børns kreative udvikling samt kursusforløb vedrørende "fokusering på barnets ressourcer".
- 7 En børnekulturuge - måske Danmarks største, der bidrager til dannelse, fælles ånd, den kreative skaben og de gode oplevelser